

Ranko Risojević

BESKRAJNA POLJA DUHA – sjećanje na početke jedne avanture –

Iako mi se učinilo u trenutku kada više nisu stizala do mene da su ogručena i zatvorena zauvijek, "Polja" vaskrsavaju na svoj način, otvarajući prostor onima koji dolaze i traže ispisano-neispisani prostor duha. Izmijenjena, ona skreću pažnju na sebe, svoje usjeve, svoj korov, svoje herbicide i moguće ratare. Onoga trenutka kada nema novih sjemena, učini se da je polje napušteno, ogroman prostor zjapi prazan, neuzorana, množe se akrepi, vršljaju bande praznoglavaca duha, trube spasioci (na)ciona. I htjeli bi od toga da stvaraju umjetnost. Nije nego, jest jeblo!

Pojavivši se u prostoru koji je morao da bude urečen, "Polja" su htjela da budu drugačija, matematički rečeno, tvorci ovog književnog glasila nisu prihvatili definiciono područje jednog pojma koji je morao da se povinuje već utvrđenim premisama. Mladost je tražila odušak, da cijeli prostor ne bi eksplodirao taj im se odušak dao. Jedan beskrajno širok pojam ponudio je stvaraocima utočište, nadu, odškrinuta vrata ka još širem beskrajnom svijetu. Činilo se da smo Gospodara uhvatili za muda. Još kad je Vujica zapjevao "Zastave su ispeglane", oduševljenju nije bilo kraja. Siromaštvo se preobrati u bogatstvo, neznanje u prednost pred uštogljenom kulturom onih koji "imaju sve osim naše ingenioznosti".

S ove strane uma, prostoru bliskom i dalekom, htjeli smo da budemo istinski dio ove nade, ovog čardaka ni na nebu ni na zemlji koji nas je prihvatio kao svoje povremene goste. Hranili smo se tom neobičnom hranom koja još nije bila genetski modificirana, davali joj svoja skromna slova i vrljetne rečenice.

Velika je zahvalnost anonimusa s ove strane nekadašnjim urednicima "Polja" – svijet može da se okrene tumba, ali taj se osjećaj neće promijeniti – da nije bilo njih naše potonuće bilo bi mnogo dublje. Ovako, još nam se čini da možemo isplivati. Ko zna, možda i možemo.

Banjaluka, 29. 6. 2005.

JAD I ČEMER

STAZA

Moraćeš sam, uskom stazom, nikuda.
Koliko ih je, zametenih, po brinama rasutih.
Idu, ne idu, vide, ništa, u drvenoj odjeći.
Spuštaš li se, penješ li se, sve izvrnuto
U lijevak se pretvara, tutnji i usisava.
Bila je slavna, ta staza, sječivo u tmuši –
Izrezani, sretno su nestajali, avangarda.
Sad moraš sam, svojom stazom, nikuda.
Ništa ne prepoznaješ, savijeno oko tebe,
Penje li se, spušta li se, nenaviklo.
Sve i da zaboraviš, slavu i jeku, gore
Ili možda dolje, lijevak usisava, tutnji;
Pune su uši trunja oštrog, stvrdlog, smradnog.
Zametene, rasute, niko ne skuplja, ne broji.
Slava tutnji, dubrava odjekuje, ništa ne prepoznaješ.

PROZIRNO

Sa svake strane, u svako doba, jasno,
čisto u dubinu, oštro naokolo, skladno,
Pogledom dodiruješ, obilaziš, oblikuješ.
Sve od ushićenja, vrelo i srdačno,
Šta god hoćeš, samo izvoli, ponuđeno je.
U svako doba, budi se, navali i uživaj.
Neiscrpno je, ogromno, osvjedočeno.
Samo ne sumnjaj, ne okreći glavu, ne odbijaj
Obilje, ruj, zanos, opijanje, orgijanje.
Ne okreći glavu, ne odbijaj, ne oklijevaj!
Iscuriće, nestaće, otutnjati u nigdinu.

Stvrdnuće se jutro, zaboraviti vrata, zalediti izvor.
Prozor je zazidan, ne čuješ ni jeku
Pobjedničke pjesme, rike u dolu
Crnog anđela razrokog pogleda.

KAMEN

Dok se ništa nije javljalo, tamo,
U tijesnoj dumači, pokraj izvora,
S neba je pao kamen, vreo od daha
Nebeskih pluća, nedohvatne duše.
Bez verande i prozora, gledalo je
Obuzeto omorinom, lišće lijeske,
Cvijet kupine, kora stare kruške.
Ko je onda izabrao ovaj otvor
Sutrašnjeg ponora, paklenog dna?
Jednim pogledom mogao je ponekad
Sve da vidi, do zanktica –
Licem u prašini, bezglasno,
Mrmaljaće da ništa nije znao,
Osim onog kamena, kod izvora,
Pretvorenog u panj što se krvlju hrani.

BOL

Sve je podijeljeno, ostao je bol.
Prti, objema rukama, da šake budu pune,
Ni trun da ostane; ne brini za druge
Namirio si se za cijeli život, ustani
I koračaj kao u dan stvaranja svijeta.
Ispunio te je, njegova si bačva,
Zabrekla, nijema, pijanih duga i dna.
Plodna berba, dugo zrenje, stari recepti.
Kome će se i kada otvoriti, curak neki,
Dok zvoni veliko podne slobode?

Vri, svrdla, bačva se ne da, nikome ništa!
Da ostane u tebi, vo vjeke vjekova,
Nasljedno leno, ispovijest blata i prašine,
Deveti krug, Mrčaj dom, osojna dumača.

JUTRO

Raduj se, čedo moje!
Vjeruješ li očima, svjetlost vlada.
Vjeruješ li ušima, zvoni i pjeva šuma.
Vjeruješ li koži, hitra muva začikuje te.
Svanulo je, dan poput stvaranja svijeta.
Vjerujem, kroz dim se probija sunce.
Vjerujem, tutnje u dolini topovi.
Vjerujem, kožu mi šrapneli šaraju.
Svanulo je, dan poput kraja svijeta.

UŽAS

Odakle je došao, po čijem pozivu?
Ko su mu preci, ko bliži rod?
Doručuje, odluta, šuma mu draga,
Duboki virovi, naše vrleti.
Odmara se u pričama, dječijim igrama,
Kruži od usta do usta, uvijek drugačiji,
čas opisiv, čas stopljen s božanstvom.
Stalno ga mjerimo, režemo sanduk,
Kopamo grob, smišljamo spomenik –
Hoće li već jednom tamo gdje sve ide!
Kad ga napokon izgubimo iz vida,
Učini nam se već da je otišao drugima,
Iskoči iza ćoška, rukne iz gomile,
Zaurla s narodne govornice –
"Tvoj sam, ničiji više, ludi stvore!"

TAMA

U betonu i staklu, kao u vazii,
Razbokorila se tama, lelujava.
Prati nas od početka, strasno,
Gotovo dah joj u potiljku osjećamo,
I teško bilo, što kao zvono ječi.
Onomad u prašini, s dječacima klikera,
Koliko juče na brini, na sankama,
Sada, ako sada jeste, po sobama.
Stojimo nijemi, da je ne smetamo –
Ako se smiri, ako dođe do zrenja,
Možda će u nebo da sune,
Prema tvorčevim skutima –
A dalje, tamo negdje, gdje dan stenje.

SLJUBLJEN

S nebom i sa zemljom, nevidljiv za druge.
Provodnik talasa, pretihih ritmova, s jedne
I druge strane, izvan čula, opisa i uzvika.
čas daleko, čas unutra, strast svega što jeste,
Trenutak u cijeloj neznanoj vječanosti.
Onaj što ne treba da gleda da bi vidio.
Onaj što ne treba da misli da bi znao.
Onaj što ne treba da se rodi da bi postojao.
Izvan jasnosti, dobra i zla, milosti i praštanja.
Ispunjen gromovima i tišinom prasnijeta.
Riječi su pahulje snijega a ljeto stiže –
Dlan biti, nebeski i zemaljski, uz oblak,
Mahovinu, probučenog daždevnjaka,
Umjesto kože samo duša, samo san.
Prijanjati, preko bola, uz plavet
Što se samo u očima sjajne.

TAMO

Kud pružaš ruke, čedo, izvan kolijevke?
Zagrli majku, sisaj i sisaj, do kraja.
Sve je unutra, toplo i milo, cokni jezikom!
Kud pružaš ruke, dijete, kroz prozor?
Ostani za stolom, na podu, u podrumu!
Sve te pridržava, čvrsto i trajno, do vijeka!
Šum je tamo, gdje ništa nije tvoje.
Kud pružaš ruke, mladiću, preko rijeke?
Brda, šume, zvuci kastanjeta – bude te.
Smanjena, uz prozor, plete majka.
Ništa ti nije po volji, pretijesno, grubo.
Kud ubrzavaš korak, bacaš se u rijeku?
Tamo mrki ribari, dušu tvoju čekaju.

PJEVAJ

Odjednom, svanulo je, ovdje, u dumači.
Potrošili smo svijeće, petrolej i luč.
Zaboravili šta znači juče, danas, sutra,
čemu služi jutro, zora, neko daleko sunce.
Kada se smrklo, ko je prvi upalio lampu?
Uz sto, ko s molitvom, ko go, gledasmo stijenj –
Troši se, nestaje, pucketa, samo sebi priča.
Tako koliko, s oca na sina, svjesni tradicije?
Gdje je voda, toči li curak pod kruškom?
Ima li kamenja na putu, vjetra u planini,
Usnule stoke u stajama ispod nas.
Oči nesvikle na sjaj, sakriše se u tamu
Rukom stvorenu, jedva održavanu.
Spusti dlan, podigni kapke, udahni sunce!
Uz prozor si, premrežen stotinama niti –
Jutro je po brdima, spušta se do nas.
Otvori prozor i pjevaj, ako nisi zaboravio!